

Aba-Novák Vilmos (1894-1941)

Dr. Jajczay János arcképe, 1930-31.

Tempera, falemez, 89x68 cm

Jelezve jobbra fent: Aba-Novák 31.

Hátoldalon felirat:

Aba-Novák, Jajczay János arcképe,
Roma 1930.

Kiállítva:

- Aba-Novák emlékkiállítás.
Magyar Nemzeti Galéria, 1962.
- Damjanich János Múzeum,
Szolnok; 1962. kat.: 82.

Reprodukálva:

- B. Supka Magdolna: Aba-Novák
Vilmos.
Budapest, 1966. 53. kép

Provenienca:

- 1931-től 1976-ig Jajczay János
művészettörténész tulajdonában.

Kikiáltási ár: 3 500 000 Ft

Aba-Novák Vilmos: Dr. Kovács János arcképe, 1921.
Olaj, vászon, (magántulajdon)

Aba-Novák és Jajczay

„A stílbútorok közül, ha szóba került, Aba-Novák róla készült portréját vette elő, a mester egyik legsikerültebb alkotását” - emlékezett vissza Sinkó Ferenc Jajczay Jánosról írt nekrológiájában. (Sinkó 1977. 577.) Aba-Novák Vilmos a művészettörténészről készített arcképét az elmúlt hetven esztendőben nyilvánosan csak 1962-ben, a Magyar Nemzeti Galériában, majd a szolnoki Damjanich János Múzeumban rendezett emlékkiállításon láthatta a közönség. Ezekre a tárlatokra még maga a modell kölcsönözte a festményt, melynek reprodukcióját, mint az egyik legjelentősebb, portrét közölte Supka Magdolna a művésztől írt monográfiájában. Jajczay arcképe bizonyára baráti ajándékként készült el, melyet a kritikus több Aba-Novák művészetét, alkotásait értékelő cikkel, nagyobb tanulmánnyal viszonzott az 1930-as évek folyamán, illetve 1942-ben a Nemzeti Szalonban megrendezett emlékkiállítás kapcsán is.

Jajczay János, a művészettörténész

Jajczay a budapesti tudományegyetemen szerzett jogi doktorátust, Bécsben művészettörténész diplomát, majd Berlinben és Drezdában folytatta tanulmányait. 1922-től nyugdíjazásáig a Fővárosi Könyvtár alkalmazottja volt. 1929-től egy esztendőn keresztül a Római Magyar Akadémia ösztöndíjasa, itt kötött barátságot az első évfolyamok legjelentősebb mesterei közül, Aba-Novák Vilmossal, Patkó Károllyal és Molnár C. Pállal. Az 1930-as évektől a Múcsarnok, a Nemzeti Szalon, az Ernst Múzeum és a Tamás Galéria kiállításairól írt kritikáit a Magyar Kultúra, a Katolikus Szemle és az Élet című folyóirat közölte. Az 1940-as években egyetemi magántanárként a kolozsvári és szegedi egyetemeken tartott előadásokat. Több könyve és számos tanulmánya jelent meg, különösen fontosak a fővárosi művészeti emlékeivel és a modern egyházművészettel foglalkozó írásai.

A festmény születése

„Jajczay János művészeti író arcképét Aba-Novák római tartózkodása végén kezdte el festeni, és Pesten fejezte be, összesen öt ülésre” - olvashatjuk Supka Aba-Novákról írt kötetében, a kép születésének körülményeire maga a modell emlékezett vissza. „Művészeti eszmecsereik közben szinte csak a háttér megfestésén buzgólkodott, a figurát éppen hogy felvázolta, fekete-fehér kockás, lila kihajtott házikabátjában, s az ébenhajú, monoklis férfiküllem mögé csak az ábrázolt távozása után hatolt. Ekkor született meg a művészeti jelenségek összefüggésén tűnődő tudós és műkritikus valódi portréja: a tekintet nem néz kifelé, hosszas elmélkedést tükröz a kék - üveg nélküli - szem, s amint a másikat, a barna szemet kipecskeli a monokli (...): még inkább megmutatja a benső történet, a befelé vonatkozást. Külön történet játszódik le a könyvet tartó kézen: a leküzdött gyermekbénulás egykori szegletessége artisztikus késtartássá vált, egy gyermekkori tragédia szépiült meg benne.” (B. Supka 1966. 73.)

Aba-Novák arcképei

Aba-Novák alkotásainak karakteres csoportját képezik a pályatársakról, családtagokról és ismerősökről készített igen jellemző, lényeglátó portrék sorozata. Az 1920-30-as évek folyamán festett arcképek közül kevés készült megbízás nyomán, többségük feltehetően a művész kezdeményezésére született meg. Jajczay János szűk kivágatban, könyvekkel megrakott polc előtt félalakban ábrázolt arcképének talán legközelebbi analógiájaként a szintén ebben az időszakban festett *Falusi tanító* (Miklósi Ödön arcképe, 1931 körül) említhetjük. Az 1920-as évek elején készült Dr. Kovács János lírai hangulatú, bensőséges arcképe (1921), mely az arckép-sorozatnak szinte nyitó darabja. Inspirációja a Jajczay-portrén is érezhető, s bár egy évtized választja őket el egymástól a reprezentatív szcenírozás, a jellemző kézjátékok, az átszellemült arcok, illetve a részletek, mint például az öltözetek és berendezési tárgyak izgalmas festői motívumként való felfogása kapcsolja össze a két alkotást.

(-ts)

